

Bilaga O8

Uppföljning av lex Sarah
år 2022

Bakgrund

Södermalms stadsdelsförvaltning redovisar arbetet med lex Sarah två gånger per år till nämnden. Detta sker i samband med tertialrapport 2 och verksamhetsberättelse.¹

Lex Sarah

De bestämmelser som reglerar vissa skyldigheter för anställda och de som bedriver verksamhet när det gäller missförhållanden och påtagliga risker för missförhållanden i verksamheten brukar benämnas som Lex Sarah.² Skyldigheterna enligt lex Sarah gäller kommunal och yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet samt vid Statens Institutionsstyrelse (SiS).

Lex Sarah är en del av det systematiska kvalitetsarbetet och ska leda till att verksamheten utvecklas och att missförhållanden rättas till samt att förhindra att liknande missförhållanden uppkommer igen. Lex Sarah finns till för att säkerställa att den enskilde får insatser av god kvalitet och att hen skyddas från missförhållanden.

Lex Sarah innebär att:

- Anställda, med flera, genast ska rapportera missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden till den som bedriver verksamheten.
- Den som bedriver verksamheten ska utan dröjsmål utreda, dokumentera och avhjälpa eller undanröja missförhållandet eller den påtagliga risken för missförhållandet.
- Den som bedriver verksamheten ska, om missförhållandet eller den påtagliga risken för missförhållandet är allvarligt, snarast anmäla det till Inspektionen för vård och omsorg (IVO).
- Den som tar emot rapporter (den som bedriver verksamheten) ska informera de som omfattas av rapporteringsskyldigheten om denna skyldighet.

Yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet ska även:

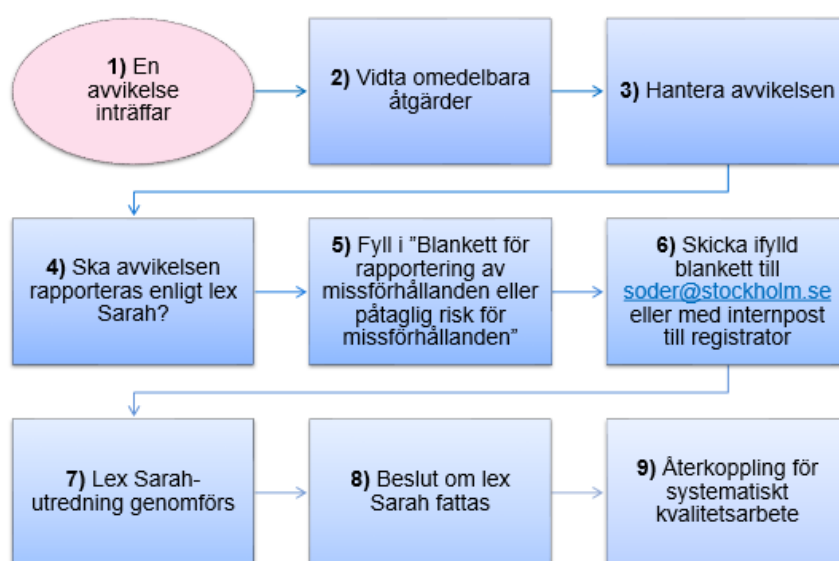
- Informera berörd nämnd om de rapporter han eller hon har tagit emot.
- Informera berörd nämnd om att en anmälan har gjorts till IVO.

¹ Beslut om redovisning två gånger per år fattades i samband med verksamhetsplan 2015

² Regleras i socialtjänstlag (2001:453), SoL, och lag om stöd och service för vissa funktionshindrade (1993:387), LSS.

Processer och rutiner för lex Sarah

Kommunfullmäktiges riktlinjer samt nämndens processer och rutiner ligger till grund för hur förvaltningen hanterar den lagstadgade skyldigheten att rapportera, utreda och anmäla enligt lex Sarah. Södermalms stadsdelsförvaltning har organiserat arbetet i ett lex Sarah-team med medlemmar från avdelningen för äldreomsorg och sociala avdelningen. Lex Sarah-teamet samordnas och leds av direktörens stab och kansli. Den övergripande processen för lex Sarah beskrivs nedan.³ Rutiner finns kopplade till de olika processtegen.

Processteg 1-6 sker eller genomförs i verksamheten. Varje medarbetare har både skyldighet och rättighet att på egen hand rapportera även om ansvarig chef inte anser att avvikelsen eller missförhållandet ska rapporteras.

Lex Sarah-teamet ansvarar för processteg 7. Teamet genomför en objektiv och självständig utredning som skickas till avdelningschef på avdelningen för äldreomsorg respektive sociala avdelningen för delegationsbeslut (processteg 8). Utredningen innehåller vid behov åtgärdsförslag. Efter beslut ger lex Sarah-teamet återkoppling till verksamheten och eventuellt görs en anmälan till IVO (processteg 9). Delegationsbeslut anmäls till nämnd.

Kvalitetsprogrammet

Södermalms stadsdelsnämnds arbete med lex Sarah ligger väl i linje med stadens kvalitetsprogram. Medarbetare från olika avdelningar bidrar aktivt i nämndens kvalitetsutveckling för att säkerställa rättssäkerhet, likställighet och kontinuitet. Tillsammans verkar

³ Processen är en förenklad/förkortad version av process 7.1 i "Rutiner för lex Sarah" som beslutades av Södermalms SDN 2014 (dnr 79-2014-1.2.1)

teamet för öppenhet samt för utbyte av erfarenheter och kunskap. Genom att fokusera på det systematiska kvalitetsarbetet kan planering, utförande, uppföljning, analys och åtgärder användas både i det strategiska lex Sarah-arbetet och praktiskt i verksamheterna. Genom att sträva mot en god intern dialog kan arbetet bli kvalitetsdrivande för flera avdelningar.

Lex Sarah är en del av nämndens internkontrollplan. Genom systematisk riskhantering kan missförhållanden som drabbar enskilda förebyggas, upptäckas och åtgärdas. Kvalitetsprogrammet lyfter intern kontroll som ett sätt att hålla fokus och säkra kvaliteten i arbetet.

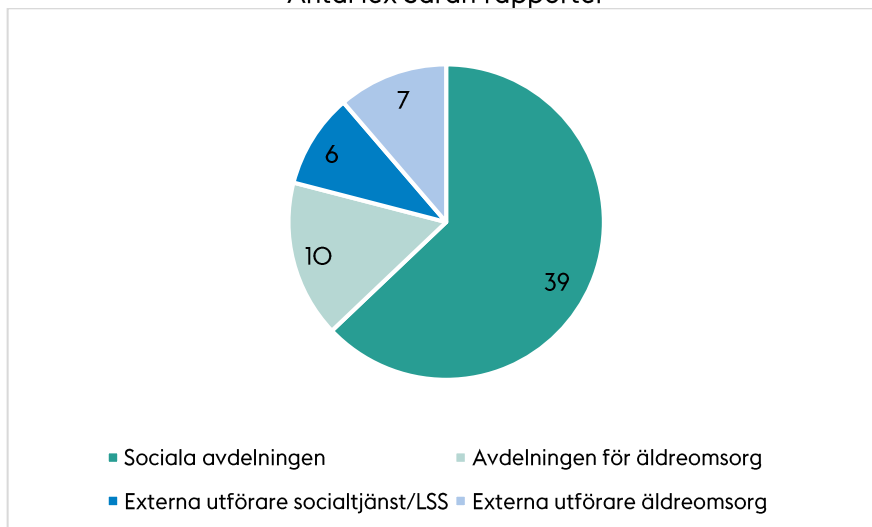
Rapporterade lex Sarah

Södermalms stadsdelsförvaltning strävar efter en tillåtande avvikelsekultur. Medarbetare och chefer ska känna sig trygga att rapportera och ha tillräcklig kunskap för att kunna göra det. I arbetet med lex Sarah är det viktigt att understryka att det är händelsen som utreds och inte enskilda medarbetare eller chefer. Att uppmärksamma missförhållanden och rapportera enligt lex Sarah är att värna den enskilde och bidra till god kvalitet.

Nedan redovisas antalet lex Sarah per avdelning. Redovisningen innehåller också en analys av de utredningar som genomförts och vilka beslut som fattats. Redovisningen avser rapporter som varit lex Sarah-teamet tillhanda mellan 2022-01-01–2022-12-31. Fördelningen mellan äldreomsorgsavdelningen och sociala avdelningen framgår i diagrammet nedan.

Antal lex Sarah-rapporter

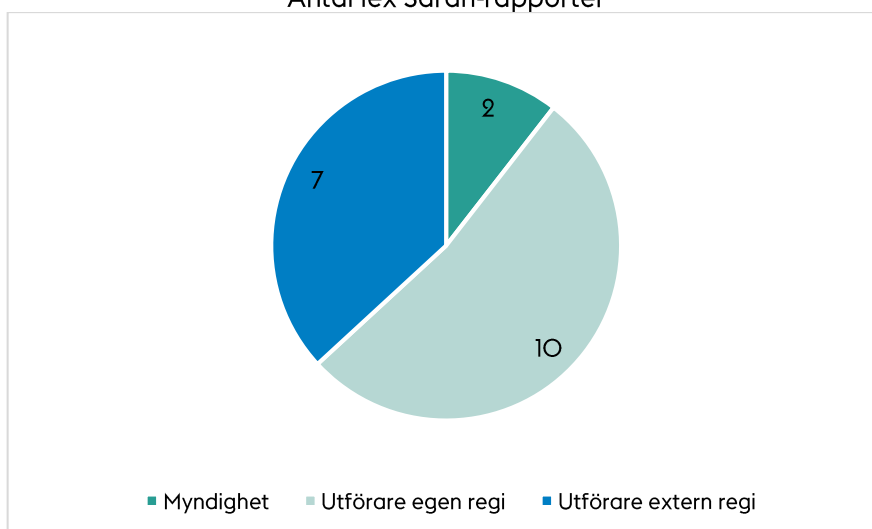

Avdelningen för äldreomsorg

Avdelningen för äldreomsorg ansvarar för stöd och omsorg till äldre samt för biståndsbedömning för äldre, det vill säga utreder behovet av stöd och hjälp. All myndighetsutövning sker på stadsdelsförvaltningen. När den enskilde fått sitt beslut kan hen välja utförare. Det finns verksamheter som drivs av stadsdelsförvaltningen, på entreprenad och i enskild regi.

Fördelningen av lex Sarah-rapporter på avdelningen för äldreomsorgs framgår i diagrammet nedan.

Antal lex Sarah-rapporter

Egen regi

Äldreomsorgens egen regi och myndighetsenhet har rapporterat tio lex Sarah under 2022 varav åtta avser hemtjänst och två myndighetsutövning. För att säkerställa att alla medarbetare har kunskap och möjlighet att uppmärksamma och rapportera enligt lex Sarah behöver förvaltningen säkerställa att processer och rutiner kring lex Sarah är väl förankrade på avdelningen för äldreomsorg. Förvaltningen har flera särskilda boenden för äldre (SÄBO) och dagverksamheter i egen regi men samtliga lex Sarah-rapporter från utförarverksamhet avser hemtjänst. Det kan därför finnas viss risk för underrapportering från äldreomsorgens egen-regi-verksamhet.

De lex Sarah händelser som rapporterats inom äldreomsorgen har efter utredning resulterat i följande ställningstagande.

Händelsen bedömd som	Antal
Missförhållande	4
Påtaglig risk för missförhållande	2
Allvarligt missförhållande	2
Påtaglig risk för allvarligt missförhållande	0
Inget missförhållande	1
Beslut ännu inte fattat	1

Generella utvecklingsområden som identifierats i samband med lex Sarah-utredningar på avdelningen för äldreomsorg enheter är

- Egenkontroll och annan systematisk uppföljning samt väsentlighets- och riskanalys.
- Introduktion av nya medarbetare och uppföljning av introduktionen.
- Kvalitetssäkrade rutiner som används av samtliga medarbetare och chefer och revideras vid behov.

Extern regi

Förvaltningen har fått information om sju lex Sarah från extern regi varav fyra avser hemtjänst och tre vård- och omsorgsboende. Ett av ärendena har rapporterats till IVO då det rörde sig om ett allvarligt missförhållande. Liksom för egen regi bedömer förvaltningen att det kan finnas viss underrapportering rörande lex Sarah.

Entreprenad

Lex Sarah finns med som en diskussionsfråga vid uppföljning av entreprenadverksamhet. Entreprenadverksamheterna har också informationskyldighet till beställande nämnd när det gäller lex Sarah.

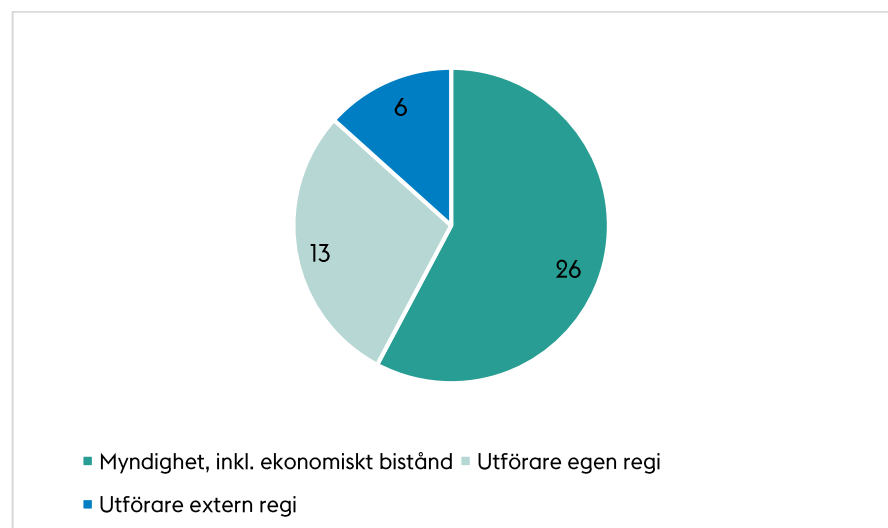
Sociala avdelningen

Sociala avdelningen vänder sig till personer som behöver stöd och/eller skydd i utsatta livssituationer. Det kan vara barn och unga som riskerar att fara illa i sin hemmiljö, ungdomar med riskbeteende, personer som helt eller delvis saknar egen försörjning eller personer med beroendeproblematik. Avdelningen vänder sig också till personer som har en varaktig psykisk funktionsnedsättning och till personer med funktionsnedsättning som har behov av stöd och insatser.

Egen regi

Sociala avdelningens verksamheter i egen regi och myndighetsenheter har rapporterat 39 lex Sarah. Fördelningen mellan utförarverksamhet och myndighetsutövning redovisas nedan.

Antal lex Sarah-rapporter

Nedan redovisas vilken typ av verksamhet som rapporterat enligt lex Sarah, redovisningen följer inte exakta organisatoriska gränser i förvaltningen utan utgår från brukaren. Av redovisningen framgår att majoriteten av rapporter från egen regis utförarverksamhet rör insatser för personer med funktionsnedsättning eller personer som har socialpsykiatriinsatser. Familjehemsvård är en insats som hanteras av myndighet barn- och unga. Det kan eventuellt finnas viss underrapportering från utförare inom individ- och familjeomsorg (IFO) men det går ännu inte att dra sådana slutsatser.

Typ	Antal lex Sarah
Myndighetsutövning barn och unga	8
Myndighetsutövning ekonomiskt bistånd	5
Myndighetsutövning vuxna	10
LSS-insats	10
Socialpsykiatri	3
Familjehemsvård/familjerätt	3

De händelser som rapporterats inom sociala avdelningen har efter utredning resulterat i följande ställningstagande.

Händelsen bedömd som	Antal
Missförhållande	13
Påtaglig risk för missförhållande	7
Allvarligt missförhållande	2
Påtaglig risk för allvarligt missförhållande	1
Inget missförhållande	4
Beslut ännu inte fattat	12

Generella utvecklingsområden som identifierats i samband med lex Sarah-utredningar för sociala avdelningens enheter är

- Egenkontroll och annan systematisk uppföljning samt väsentlighets- och riskanalys.
- Introduktion av nya medarbetare och uppföljning av introduktionen.
- Kvalitetssäkrade rutiner som används av samtliga medarbetare och chefer och revideras vid behov.

Extern regi

Förvaltningen har fått information om sex lex Sarah från enskild regi varav fem rör insatser enligt LSS och en insatser enligt SoL. Två av ärendena har anmälts till IVO då det rörde sig om allvarliga missförhållanden. Eftersom nämnden köper ett stort antal insatser enligt SoL finns risk för underrapportering. Det är socialförvaltningen som genomför stadsövergripande upphandlingar och förvaltningen kommer lyfta frågan om eventuell underrapportering i det stadsövergripande nätverket kring lex Sarah som social- och äldreförvaltningen samordnar.

Entreprenad

Förvaltningen följer regelbundet upp upphandlad entreprenadverksamhet. Lex Sarah-rapportering är ett kriterium i samband med avtalsuppföljningen inom kvalitetsområdet ”trygghet och säkerhet” som både Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och regioner (SKR) identifierat. Entreprenadverksamheterna har informationsskyldighet till beställande nämnd när det gäller lex Sarah. Utifrån de uppföljningar som genomförts under 2022

bedömer förvaltningen att avsaknaden av rapporter kan bero på att bestämmelserna enligt lex Sarah inte är fullt ut förankrade i verksamheten.

Anmälan till Inspektionen för vård och omsorg

Om ett missförhållande varit allvarligt eller om det funnits en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande ska detta anmälas till IVO. Södermalms stadsdelsnämnd har gjort fem lex Sarah-anmälningar till IVO under 2022. Nämnden har även anmält en lex Sarah som rapporterats år 2021.

Typ	Antal
Allvarligt missförhållande	5
Påtaglig risk för allvarligt missförhållande	1

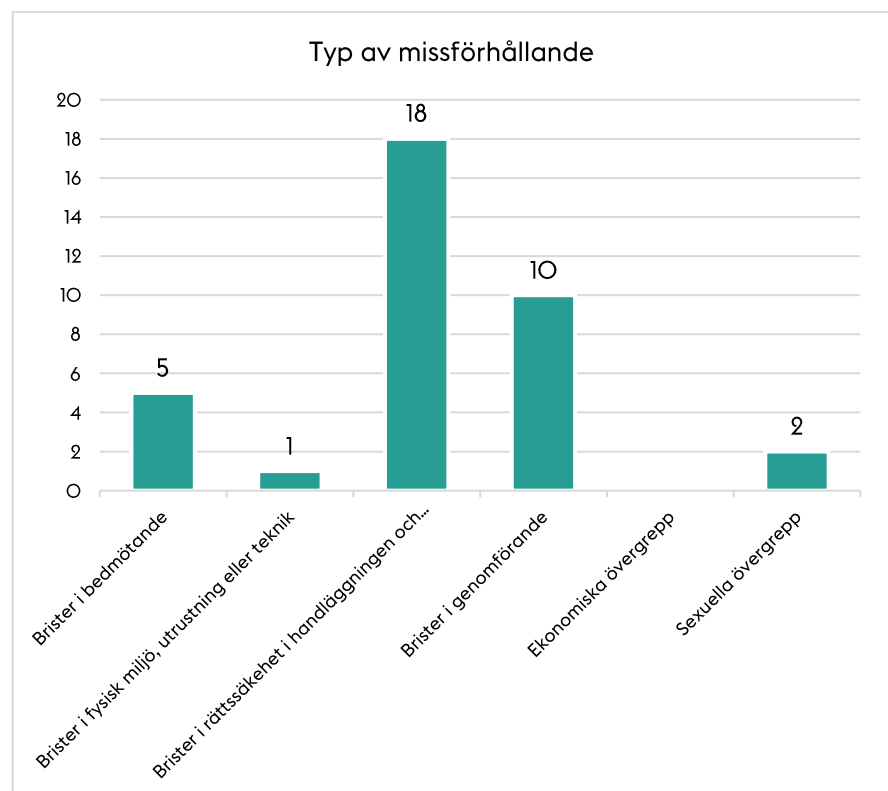
IVO har fattat beslut i samtliga ärenden som nämnden anmält. I besluten konstateras att nämnden fullgjort sin utrednings- och anmälningskyldighet och IVO kommer inte vidta några ytterligare åtgärder.

Extern regi

Södermalms stadsdelsförvaltning har fått information från externa utförare om fyra lex Sarah-anmälningar, varav en avser en händelse år 2021. Samtliga anmälningar avsåg allvarliga missförhållanden.

Analys av missförhållanden

Den vanligaste typen av missförhållande i förvaltningens egna verksamheter är *brister i rättssäkerhet i handläggningen och genomförandet* samt *brister i genomförandet*. Dessa två typer står för närmare 80 procent av missförhållandena. Bristerna handlar bland annat om att akter inte hanterats korrekt, att sekretessbelagda uppgifter riskerats att röjas samt att det funnits brister i omvårdnad och tillsyn.

Under år 2023 kommer lex Sarah-teamet försöka reda ut om förvaltningen är bättre på att rapportera vissa typer av missförhållanden än andra. Detta med anledning av övervikten av lex-Sarah-rapporter inom två kategorier. Lex Sarah-teamet ska också försöka att reda ut om de åtgärder som gjorts i verksamheterna utifrån utredningarnas slutsatser varit tillräckliga eller om ytterligare åtgärder krävs i det systematiska kvalitetsarbetet. Detta med anledning av att vissa typer av händelser varit återkommande. Vidare behöver strukturen för återkoppling av genomförda lex Sarah-utredningar till enheterna förtydligas. Detta för att säkerställa att lex Sarah används systematiskt i förvaltningens kvalitetsarbete.

Jämställdhetsanalys

Totalt har det rapporterats 49 lex Sarah under året varav 23 stycken avser kvinnor och 23 avser män. Tre rapporter avser inte en enskild

individ utan flera personer av olika kön. Tabellen nedan redogör för typ av missförhållande utredningarna kommit fram till

Typ	Kvinnor	Män
Missförhållande	8	9
Påtaglig risk för missförhållande	6	1
Allvarligt missförhållande	2	2
Påtaglig risk för allvarligt missförhållande	0	1
Inget missförhållande	3	2
Beslut ännu inte fattat	4	8

Antalet lex Sarah-rapporter är jämt fördelat mellan kvinnor och män. Slutsatsen i 2022 års jämställdhetsanalys blir därför att det inte finns någon väsentlig skillnad i hur lex Sarah-arbetet fungerar för kvinnor och män inom förvaltningen. Typen av missförhållande skiljer sig inte heller åt vilket tyder på att det inte heller finns någon skillnad i allvarlighetsgrad på de missförhållanden som rapporteras.